

OGÓLNE INFORMACJE NA TEMAT ANKIETY BEZPIECZEŃSTWA OSOBOWEGO

Wzór ankiety bezpieczeństwa osobowego, która obowiązuje zarówno w postępowaniu zwykłym jak też poszerzonym, z zastrzeżeniem zakresu wypełnienia zawartego w instrukcji, stanowi załącznik, do ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. (Dz.U. z 2019 r. poz. 742 ze zm.), zwanej dalej „ustawą”.

Najbardziej zauważalną zmianą jest upodobnienie wzoru ankiety bezpieczeństwa do deklaracji podatkowej PIT. Jest to rezultat przygotowań do wprowadzenia w przyszłości możliwości wypełniania i przysyłania ankiety do organu mającego prowadzić postępowanie w wersji elektronicznej. Założeniem elektronicznego formularza ankiety jest zdecydowane uproszczenie jej wypełniania, poprzez uzależnienie jej obszerności - „otwarcia” poszczególnych fragmentów i kolejnych pytań od udzielanych odpowiedzi na pytania. Stąd też generalnie w ankiecie znajdują się pytania wymagające odpowiedzi „tak” lub „nie”.

Mimo zmiany wzoru ankiety zawiera ona w ogromnej większości te same pytania, które znajdowały się w obowiązujących dotychczas wzorach ankiet, a w szczególności w ankiecie, którą zobowiązane były wypełniać osoby ubiegające się o dostęp do informacji niejawnych stanowiących tajemnicę państwową o klauzuli „tajne” i „ściśle tajne”. Część z tych pytań – dla uzyskania precyzyjniejszych odpowiedzi – rozdzielono na pytania uszczegóławiające, na które odpowiadać należy tylko w sytuacji, gdy zaznaczy się odpowiednią odpowiedź (najczęściej „TAK”) w pytaniu „głównym”.

Z punktu widzenia osoby wypełniającej ankietę, a także osób odpowiedzialnych za przekazanie jej do organu mającego prowadzić postępowanie, istotne jest ograniczenie obowiązku podpisywania ankiety tylko do osoby mającej być objętą postępowaniem. Oznacza to, że ankieta nie musi być udostępniana pełnomocnikowi ochrony i kierownikowi jednostki organizacyjnej (przełożonemu). W instrukcji zapisano, że osoba wypełniająca ankietę na potrzeby postępowania poszerzonego, może ją włożyć do koperty i zakleić. Może to oczywiście powodować pewne problemy praktyczne związane z realizacją postępowań sprawdzających (brak „kontroli poprawności” wypełnienia ankiety przez pełnomocnika ochrony może wydłużyć procedurę), ale ustawodawca uznał, że prawo do ochrony informacji podawanych przez osobę sprawdzaną jest w tym przypadku dobrem wyższym.

Zgodnie z art. 24 ust. 10 ustawy ankiecie nie będzie nadawana klauzula tajności. Możliwość zaklasyfikowania ankiety jako dokumentu niejawnego oczywiście będzie zgodnie z ogólnymi przepisami dotyczącymi ochrony informacji niejawnych, tj. w sytuacji, gdy w ankiecie znajdą się informacje spełniające przesłanki, o których mowa w art. 5 ustawy. Ankieta będzie natomiast chroniona według zasad ochrony informacji niejawnych o klauzuli „poufne” (w postępowaniu poszerzonym) lub „zastrzeżone” (w postępowaniu zwykłym). Należy jednak pamiętać, że „ochrona według zasad ochrony informacji niejawnych o klauzuli „poufne” lub „zastrzeżone” nie oznacza obowiązku nadania ankiecie takiej właśnie klauzuli tajności, a odnosi się raczej do zasad fizycznej ochrony tego dokumentu. Więcej informacji na ten temat znajduje się **w ogólnych wskazówkach wypełnienia ankiety.**

Główną zmianą graficzną i formalną ankiety jest pogrupowanie „rozrzuconych” dotychczas pytań w „bloki tematyczne”. Pytania w ankiecie umieszczono w 7 częściach, stanowiących bloki tematyczne:

- ▶ część I: „dane osobowe”, zawierająca podstawowe dane o osobie,
- ▶ część II: „dane osobowe członków rodziny”, zawierająca podstawowe dane o członkach rodziny oraz dane współmieszkańców osoby sprawdzanej,
- ▶ część III: „historia życia zawodowego i osobistego”, zawierająca dane dotyczące okresu po ukończeniu 18 roku życia o: 1) historii zatrudnienia, 2) dostępie do informacji niejawnych, 3) ostatniej ukończonej szkole oraz wszystkich szkołach ukończonych po 18 roku życia, a także kursach zagranicznych i posiadanym wykształceniu i tytułach naukowych, 4) członkostwie w organizacjach oraz radach fundacji, 5) adresach pobytu dłuższych niż 30 dni,
- ▶ część IV: „dane dotyczące bezpieczeństwa”, zawierająca pytania o: 1) współpracę lub pracę w organach bezpieczeństwa PRL, 2) karalność za przestępstwa, 3) toczące się aktualnie wobec osoby sprawdzanej postępowania karne, 4) toczące się aktualnie wobec

osoby sprawdzanej postępowania dyscyplinarne związane z naruszeniem przepisów dotyczących ochrony informacji niejawnych, 5) zainteresowania ze strony obcych służb specjalnych i/lub grup przestępczych, (także wobec członków rodziny i/lub współmieszkańców), 6) wypytywania przez obce władze na tematy związane z bezpieczeństwem i obronnością RP (także wobec członków rodziny i/lub współmieszkańców), 7) pobyty zagraniczne (także partnera) dłuższe niż 30 dni, 8) kontakty (także partnera) z obywatelami innych państw,

- ▶ część V: „dane dotyczące stanu zdrowia”, zawierająca pytania o: 1) kategorię zdrowia (stwierdzoną w wyniku badania np. w wojsku), 2) przebyte lub aktualne choroby psychiczne, 3) przebyte lub aktualne dolegliwości psychiczne, 4) zażywanie środków odurzających i psychotropów, 5) spożywanie alkoholu w ilościach powodujących utratę świadomości, 6) problemy w pracy lub życiu prywatnym spowodowane spożyciem alkoholu, 7) leczenie się w związku ze spożywaniem alkoholu,

- ▶ część VI: „dane dotyczące sytuacji majątkowo-finansowej”, zawierająca pytania o: 1) wynagrodzenie, 2) inne dochody, 3) łączne dochody za poprzedni rok, 4) składanie oświadczeń o stanie majątkowym, 5) osoby prowadzące wspólne gospodarstwo domowe z osobą sprawdzaną (w tym PESEL, NIP, dochody roczne), 6) liczbę osób na utrzymaniu osoby sprawdzanej, 7) posiadane nieruchomości (także innych osób ze wspólnego gospodarstwa domowego), 8) posiadane firmy lub udziały w firmie, 9) posiadane ruchomości, których koszt nabycia był wyższy, niż 20.000 zł, 10) posiadane rachunki bankowe, 11) zadłużenia i inne zobowiązania finansowe, 12) problemy związane z grami hazardowymi,

- ▶ część VII: „osoby polecające”, zawierająca podstawowe dane o trzech osobach polecających, wpisywane dotychczas do pkt. 33 poprzedniej ankiety.

Integralną częścią ankiety jest instrukcja, zawierająca podstawowe informacje niezbędne do poprawnego wypełnienia ankiety.

Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego opracowała także ogólne wskazówki wypełnienia ankiety, które mogą być przydatne dla osób poddających się postępowaniu sprawdzającemu.

► CZY ANKIETĘ BEZPIECZEŃSTWA OSOBOWEGO NALEŻY OZNACZYĆ
KLAUZULĄ TAJNOŚCI?

Zgodnie z art. 24 ust. 10 ustawy oraz z uwagi na zmianę definicji informacji niejawnych oraz, nie ma konieczności automatycznego nadawania ankiecie klauzuli tajności. W ustawie definicje informacji niejawnych nie zawierają żadnego odniesienia do „prawnie chronionego interesu obywateli”, a jedynie do ochrony przed szkodami dla państwa oraz przed „szkodliwym wpływem na wykonywanie przez organy władzy publicznej lub inne jednostki organizacyjne zadań w zakresie obrony narodowej, polityki zagranicznej, bezpieczeństwa publicznego, przestrzegania praw i wolności obywateli, wymiaru sprawiedliwości albo interesów ekonomicznych Rzeczypospolitej Polskiej”.

W związku z powyższym ankiecie bezpieczeństwa osobowego nie może być automatycznie nadawana klauzula tajności, ponieważ oznaczanie materiałów zawierających informacje niejawne musi się dokonywać w oparciu o ustawową definicję tych informacji (zawartą w art. 5 ustawy), a te nie przewidują możliwości ochrony – na podstawie przepisów ustawy o ochronie informacji niejawnych – danych osobowych bądź finansowych osoby ubiegającej się o dostęp do informacji niejawnych. Tego typu dane mogą być udostępnione jedynie w przypadkach określonych w art. 72 ust. 1 w zw. z art. 73 ust. 3 ustawy z dnia 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych

Może się jednak zdarzyć taka sytuacja, że osoba wypełniająca ankietę bezpieczeństwa osobowego wprowadzi tam informacje, których nieuprawnione ujawnienie mogłoby spowodować szkodę dla Rzeczypospolitej Polskiej” lub mieć „szkodliwy wpływ na wykonywanie przez organy władzy publicznej lub inne jednostki organizacyjne” niektórych zadań, np. w sytuacji, gdy osoba zatrudniona na stanowisku związanym z wykonywaniem pracy operacyjno-rozpoznawczej, wpisze dokładną nazwę tego stanowiska do pkt. 18.3. cz. I ankiety (np. naczelnik w wywiadzie skarbowym). W takich sytuacjach należy pamiętać, aby odpowiedzi wpisywane do

ankiety (nie tylko do punktu dotyczącego zajmowanego stanowiska, także np. do punktu dotyczącego ukończonych szkół, kiedy np. były oficer służb specjalnych chciałby wpisać informację o ukończeniu szkoły wywiadu) były prawdziwe, ale jednocześnie nie muszą być na tyle szczegółowe, by wypełniały ustawowe definicje informacji niejawnych. W opisanych powyższej przykładach wystarczy napisać, że dana osoba zajmuje stanowisko „naczelnika” (bez podawania szczegółów, w jakiej komórce organizacyjnej), albo że dana osoba – jako były funkcjonariusz służb specjalnych – ukończyła kursy specjalistyczne.

Wyjaśnienia wymaga również zawarte w art. 24 ust. 10 ustawy stwierdzenie o tym, że „Ankieta po wypełnieniu stanowi tajemnicę prawnie chronioną i podlega ochronie przewidzianej dla informacji niejawnych o klauzuli tajności „poufne” w przypadku poszerzonego postępowania sprawdzającego lub „zastrzeżone” w przypadku zwykłego postępowania sprawdzającego. Wzór ankiety wraz z instrukcją jej wypełnienia stanowi załącznik do ustawy”. Należy pamiętać, że „ochrona według zasad ochrony informacji niejawnych o klauzuli „poufne” lub „zastrzeżone” nie oznacza obowiązku nadania ankiecie takiej właśnie klauzuli tajności, a odnosi się do zasad fizycznej ochrony tego dokumentu. Inna interpretacja tego przepisu (tj. taka, według której ankietę należałoby oznaczać klauzulami tajności) nie może mieć zastosowania, ponieważ gdyby oznaczanie ankiety klauzulami tajności było obligatoryjne, to odrębny przepis zawarty w art. 24 ust. 10 ustawy nie miałby sensu, a oznaczanie odbywałoby się na podstawie ogólnego przepisu, nakazującego nadawanie klauzul tajności dokumentom zawierającym informacje niejawne.

Brak oznaczenia ankiety klauzulami tajności nie oznacza jednak braku ochrony samej ankiety i zawartych w niej informacji, ponieważ:

- 1) ustawa (art. 72) przewiduje znaczne obostrzenia, jeżeli chodzi o udostępnianie akt postępowań sprawdzających (których ankieta jest nieodłączną częścią),
- 2) w zakresie bezpieczeństwa fizycznego, o którym mowa w ustawie, ankieta podlega ochronie przewidzianej dla informacji niejawnych o klauzuli tajności „poufne” w przypadku poszerzonego postępowania sprawdzającego lub „zastrzeżone” w przypadku zwykłego postępowania sprawdzającego (art. 24 ust. 10 ustawy),

- 3) zgodnie z ustawą o ochronie danych osobowych, udostępnienie danych osobowych osobie nieupoważnionej podlega karze pozbawienia wolności (art. 51 ustawy o ochronie danych osobowych),
- 4) nieuprawnione ujawnienie tajemnicy prawnie chronionej (a taką stanowią dane z ankiety) podlega karze pozbawienia wolności – zgodnie z art. 266 § 2 oraz art. 267 § 1 kodeksu karnego.

► JAK NALEŻY WYPEŁNIAĆ ANKIETĘ?

W ankiecie należy podawać informacje:

- 1) aktualne w dniu jej wypełniania (dotyczy to np. paszportu, numerów telefonicznych i adresów),
- 2) zgodnie z posiadaną przez siebie wiedzą – nie ma potrzeby ustalania np. aktualnych, szczegółowych danych dotyczących członków rodziny, z którymi nie utrzymuje się kontaktów; wystarczy odpowiednia adnotacja w punkcie ankiety odnoszącym się do tej osoby,
- 3) należy wypełniać własnoręcznie (osobiście), pismem drukowanym (wersalikami). Dopuszcza się wypełnienie ankiety na komputerze – z zastrzeżeniem złożenia odrębnego podpisu. Osoby, które korzystają z tej możliwości, nie mogą zmieniać obowiązującego wzoru ankiety, np. poprzez usunięcie punktów czy podpunktów, których nie wypełniają;

W ankiecie bezpieczeństwa osobowego generalnie znajdują pytania z odpowiedziami alternatywnymi. Do każdego pytania, zawierającego wariant odpowiedzi alternatywnej („TAK”/„NIE”), dołączono miniinstrukcję, dotyczącą wypełniania konkretnych, kolejnych podpunktów ankiety w zależności od wybranej wcześniej odpowiedzi alternatywnej. Najczęściej konieczność wypełniania podpunktów wiąże się z zaznaczeniem odpowiedzi „TAK”, natomiast w przypadku zaznaczenia odpowiedzi „NIE” podpunkty pozostawia się niewypełnione i należy przejść do kolejnego pytania „głównego” (wyjątek dotyczy pytania 5 w części VI ankiety, kiedy

kolejne podpunkty – od 5.1. do 5.6. należy wypełnić w przypadku zaznaczenia odpowiedzi „NIE” w pytaniu głównym, które brzmi: „Czy swoje gospodarstwo domowe prowadzi Pani sama /Pan sam/?”).

Osoba wypełniająca ankietę może wpisać odpowiedź „NIE WIEM”, jeżeli nie jest w stanie udzielić wymaganych informacji, np. w punktach ankiety dotyczących członków jej rodziny (np. z powodu braku regularnych kontaktów z daną osobą). Wpisując odpowiedź „NIE WIEM” należy jednocześnie wskazać przyczynę braku możliwości udzielenia informacji.

W przypadku punktów dotyczących osoby wypełniającej ankietę i członków jej rodziny (np. pożyczek i kredytów czy innych zobowiązań finansowych; wysokości dochodów rocznych, posiadanych nieruchomości, przedsiębiorstw i udziałów, kontaktów z obywatelami innych państw), ewentualna odpowiedź „NIE WIEM” może odnosić się wyłącznie do członków rodziny osoby wypełniającej ankietę. Osoba sprawdzana powinna każdorazowo podać odpowiedź dotyczącą swojej osoby i tych członków rodziny, na temat których dysponuje informacjami oraz wskazać tych członków rodziny, na temat których nie jest w stanie udzielić dokładnych informacji.

W przypadku pytań dotyczących sytuacji finansowo-majątkowej należy podawać – w przypadku braku szczegółowych informacji – dane szacunkowe. W przypadku braku możliwości podania precyzyjnych informacji należy wpisywać dane szacunkowe lub ogólno-opisowe, np. wraz ze sformułowaniem „prawdopodobnie”.

Jeżeli osobie wypełniającej ankietę brakuje miejsca do wpisania odpowiedzi (np. w przypadku posiadania większej liczby rodzeństwa lub dorosłych dzieci, albo większej liczby nieruchomości), należy każdorazowo sporządzić załącznik do ankiety. Taka informacja jest zawarta w każdym punkcie, w którym występuje konieczność podawania powtarzających się informacji tego samego typu.

Osoby chcące skorzystać z możliwości wypełnienia elektronicznej wersji ankiety bezpieczeństwa osobowego (dostępnej jako formularz w formacie MS Word), mogą poruszać się pomiędzy

poszczególnymi rubrykami do wypełnienia za pomocą tabulatora albo kursorów („w prawo” lub „w dół” – przejście do następnej rubryki; „w lewo” lub „w górę” – powrót do poprzedniej rubryki). W przypadku konieczności wpisania odpowiedzi wykraczającej poza przeznaczoną do tego rubrykę, należy wpisać w niej jedynie odesłanie do załącznika (a załącznik ten sporządzić na osobnym arkuszu). W przypadku, gdy ewentualna odpowiedź tylko nieznacznie przekroczy rozmiary ramki, można zdjąć blokadę formularza i zmniejszyć rozmiar czcionki w tej ramce (standardowo jest to „Tahoma 14”) i/albo dodatkowo zaznaczyć funkcję „Dopasuj tekst” (*Tabela/Właściwości tabeli/Komórka/Opcje/Dopasuj tekst*). Operacja taka może być jednak zastosowana jedynie w przypadku stosunkowo niewielkiego „przekroczenia” rozmiaru tekstu, jaki ma być wpisany do danej ramki. W przypadku konieczności podania bardziej rozbudowanej odpowiedzi, wielokrotnie przekraczającej dostępne do tego miejsce, należy sporządzić dodatkowy załącznik (w przeciwnym wypadku może dojść do „rozformatowania się” ankiety).

Pkt 14 instrukcji do wypełniania ankiety, według którego *„przy kolejnym postępowaniu sprawdzającym część III należy wypełnić wyłącznie z odniesieniem się do okresu, począwszy od daty wypełnienia poprzedniej ankiety do dnia wypełnienia następnej ankiety (jeżeli dane odnoszące się do wyżej wymienionych punktów nie uległy zmianie, należy przy nich pisać sformułowanie: „bez zmian”)*”, dotyczy tylko osób, które są objęte kolejnym postępowaniem sprawdzającym prowadzonym na podstawie ustawy. Osoby, które wypełniały wcześniej ankietę według wzorów obowiązujących w ustawie z dnia 22 stycznia 1999 r. o ochronie informacji niejawnych, powinny wypełnić tę część na nowo, ze względu na zmianę zakresu wymaganych informacji. W przypadku wpisania przez takie osoby odpowiedzi „BEZ ZMIAN”, niezbędne będzie przeprowadzenie rozmowy w celu uzyskania właściwej (tj. adekwatnej do treści pytania) odpowiedzi na dane pytanie zawarte w cz. III ankiety.

►► CO MA ZROBIĆ OSOBA SPRAWDZANA PO WYPEŁNIENIU ANKIETY?

W przeciwieństwie do dotychczas obowiązujących przepisów, ankietę bezpieczeństwa osobowego podpisuje wyłącznie osoba ją wypełniająca (wcześniej podpisywał także

pełnomocnik ochrony oraz kierownik jednostki organizacyjnej). Zgodnie z instrukcją (pkt 15), „osoby objęte poszerzonym postępowaniem sprawdzającym mogą włożyć ankietę do koperty i zakleić”. Może to oczywiście powodować pewne problemy praktyczne związane z realizacją postępowań sprawdzających (brak „kontroli poprawności” wypełnienia ankiety przez pełnomocnika ochrony może wydłużyć procedurę realizowaną przez ABW), czego może pozwolić uniknąć uważne zapoznanie się z niniejszymi wskazówkami.

Osoba, wobec której ma być przeprowadzone postępowanie sprawdzające przez ABW, powinna włożyć wypełnioną i podpisaną ankietę do koperty, a zaklejoną kopertę przekazać pełnomocnikowi ochrony w jednostce organizacyjnej (koperta powinna zostać opisana, najlepiej jako „ankieta bezpieczeństwa osobowego Imię Nazwisko”), który przygotowuje ankietę do wysłania do ABW wraz z wnioskiem kierownika jednostki organizacyjnej o przeprowadzenie poszerzonego postępowania sprawdzającego.

Osoby, które same wnioskuje do ABW o przeprowadzenie wobec nich postępowania sprawdzającego (w trybie art. 54 ust. 3, w związku z art. 56 ustawy o ochronie informacji niejawnych, czyli przedsiębiorcy wykonujący działalność jednoosobowo i osobiście), wypełnioną i podpisaną ankietę wkładają wraz z wnioskiem o przeprowadzenie postępowania do jednej koperty.

Osoby, które mają być objęte zwykłym postępowaniem sprawdzającym, przekazują pełnomocnikowi ochrony wypełnioną przez siebie ankietę, którą pełnomocnik, dołącza do otrzymanego wcześniej od kierownika jednostki organizacyjnej pisemnego polecenia przeprowadzenia zwykłego postępowania sprawdzającego rozpoczynając tworzenie tym samym akt postępowania.